

DOMNIȘOARA NASTASIA: UN CAZ

DOMNIȘOARA NASTASIA de G. M. Zamfirescu • **TEATRUL ODEON** • Data reprezentației: 20 martie 1997 • Regia: Horea Popescu • Decorul: Nicolae Ularu • Costumele: Romana Preoteasa • Coloana sonoră: Vasile Manta • Aranjamente muzicale originale: Dinu Giurgiu • Distribuția: Adriana Trandafir (Nastasia), Sebastian Papaiani (Ion Sorcovă), Petre Nicolae (Vulpașin), Marian Ghenea (Luca), Dorina Lazăr/Virginia Rogin (Vecina), Carmen Tănase (Paraschiva), Mirela Dumitru (Niculina), Ștefan Bănică jr. (Ionel), Laurențiu Lazăr (Cărciumarul), Mircea Nicolae Crețu (Omul Necăjit), Marian Lepădatu (Haimanaua), Mugur Arvunescu (Cerșetorul), Ion Chițoiu (Orbul), Ana Trofin (Gazda), Florin Dobrovici (Pascu), Mihai Tănăsescu/Florin Marin (Luca Lacrimă), Eliza Georgescu (Un copil); Mihai Dinu, Florin Bogan, Florian Andreescu (instrumentiști).

Deși nici în istoria dramaturgiei și nici în aceea a literaturii propriu-zise **Domnișoara Nastasia** nu reprezintă o mare valoare, piesa, și mai ales rolurile ei, devenite clasice, au fost mereu râvnite de teatre și de actori. Din acest punct de vedere, **Domnișoara Nastasia** reprezintă un **caz** asupra căruia ar merita să reflectăm, chiar dacă în multe privințe problema succesului în teatru rămâne adesea un mister.

Care să fie așadar motivele pentru care un text firav ca acesta, cu o retorică elementară, a sedus și mai seduce lumea scenei și publicul ei? Lunga discuție în jurul imaginii periferiei sau mahalalei românești (termen pe care autorul îl respingea), impusă de piesă și de dorința lui G. M. Zamfirescu de a-i da anvergură universală, n-a fost încă tranșată. Și totuși aici pare să stea cheia interesului unui public care, de la premiera absolută din 1927 și până azi, a jâmas sensibil la problemele acestui mediu pitoresc și tragic în același timp. Speculată social, compasiunea arătată de autor oamenilor sărmani din „Cartierul Veseliei” (între care s-a numărat și el), neputinței lor de a se împotrivi unui destin parcă fatal a prevalat asupra judecății critice, piesa făcându-și drum spre public mai degrabă pe această direcție sentimentală.

În privința ofertei de spectacol, cu siguranță textul a interesat mai întâi datorită tipologiei pe care o vehiculează, variată și colorată, ca și elementelor de atmosferă apte să configureze pe scenă o lume, un univers. Pe linia acestor deschideri, piesa și-a urmat cariera

foto: Mihai Muscelanu

Sebastian Papaiani și Adriana Trandafir în Domnișoara Nastasia de G. M. Zamfirescu la Odeon (regia: Horea Popescu)

scenică din care nu lipsesc nici interpretările de referință (Gh. Storin în Vulpașin), nici spectacolele memorabile, precum acela creat de regizorul Horea Popescu în 1956 la Teatrul Giulești, într-un moment semnificativ pentru ieșirea teatrului românesc de sub autoritatea bolșevică și pentru evoluția sa spre adevăr scenic.

Ideea de a re-face această montare în anul jubiliar al Teatrului Odeon-Giulești (a 50-a aniversare) n-a urmărit însă scopuri muzeistice (deși în lume există obiceiul menținerii unor spectacole peste ani). A fost mai degrabă un pariu cu timpul, în care regizorul a fost confirmat în intenția de a aplica piesei același tratament. Adică de a o citi în cheie realistă, cu vagi intenții de stilizare în decor, dar cu un minuțios studiu psihologic al personajelor, caracterizate până la detaliul vestimentar (foarte potrivite, costumele Romanei Preoteasa). Construit echilibrat, spectacolul excelează în scenele de ansamblu, unde Horea Popescu este maestru, asigurând o mișcare dinamică și expresivă figurației. Tabloul cărciumii unde își înecă amarul Vulpașin, de pildă, sau secvențele de la nunta Nastasiei, cu nuntași care se văd prin cadrul ușii de la camera ei, sunt remarcabile realizări ale unui fin observator al comportamentului de grup.

Viziunea regizorului se întregește firesc prin actori. În multe privințe

surprinzătoare, distribuția produce și câteva însemnate revelații. Prima și cea mai semnificativă este prezența lui Sebastian Papaiani în rolul Ion Sorcovă, blajinul, răbdătorul, dar și îndârjitul părinte al Nastasiei. Vocația dramatică a atât de cunoscutului actor de comedie, prea rar exploatată, din păcate, ne dezvăluie resursele nebănuite de umanitate ale unui personaj cel mai adesea tratat ca un bonom mediocru. Momentul în care Vulpașin vrea să-i cumpere tăcerea, încovoidându-l peste umilinta monedelor strecurate în pumn, poartă cu siguranță marca unui mare actor, ce știe să-și impună personajul cu discreția relevantă a gesturilor mărunte.

Firescul lui Sorcovă îl are, în alt registru, și interpreta Paraschivei, talentata Carmen Tănase, care compune din mers șleampăt și vorbă legănată o damă de cartier sastisită, dar sigură pe succesul ei. Ceea ce alteori era stridența vulgară a femeii ușoare are acum, datorită interpretării lui Carmen Tănase, savoarea unui portret surdinizat cu rafinament. Regizorul face contrastul și mai vizibil așezându-i actriței alături o parteneră potrivită: Mirela Dumitru, în Niculina, își secondează „maestra” cu supunere tâmpă și excесе de originalitate. Din aceeași categorie a personajelor de plan doi, foarte reușite în spectacol, face parte și Ionel, interpretat de Ștefan Bănică jr. în nota clasică a

O PIESĂ „FOARTE ISTORICĂ“

fantelui de obor, dar cu infinite nuanțe în ținută și gest, care-i subliniază șmecheria, poltroneria și... charisma. Momentele cântate se integrează și ele organic aplaudatelor sale apariții. De o vitalitate clocotitoare, Dorina Lazăr compune portretul (care se reține) unei Vecine abuzive. În ordinea „pozitivilor”, o prezență discret-grăitoare este aceea a lui Florin Dobrovici, în Pascu.

În fine, Petre Nicolae, în rolul violentului Vulpașin, uriașul (era să scriu: malacul) de teama căruia tremură șapte mahalale, reprezintă poate cea mai neașteptată opțiune a regizorului. Potrivit intuițiilor acestuia, actorul duce personajul într-o zonă a tenebrelor, a subconștientului dospind de resentimente, unde Vulpașin își descoperă ascendenți gorkieni celebri. El se exteriorizează rar și numai pe jumătate și lasă să se vadă doar bănuite candori înăbușite, patimi reale. În scena dinaintea sinuciderii Nastasiei sau în aceea a izbucnirii de sinceritate către Sorcovă, personajul dobândește dimensiuni noi. Din păcate, timorat probabil de imaginea încetățenită a eroului caracterizat prin forță irezistibilă și primitivism afectiv, actorul nu-și duce personajul până la capăt.

Aleasă pentru rolul aprigei și mândrei Nastasia, eroină ce conține însă și o doză de romantism, de vreme ce visează la viața din cărțile pe care le citește, suferind, am zice, de un bovarism de sorginte autohtonă, Adriana Trandafir acoperă doar o parte din complexul de date al personajului. E pătimasă, voluntară, dar mai puțin reflexivă și înclinată spre reverii tandre. Poate și pentru că actrița se aruncă, de la început, în forță asupra personajului, nemaivând loc să evolueze, să gradeze, să nuanțeze balansul stărilor și trăirilor, Nastasia ei pare monotonă, dominată de încheștări și încrâncenări aproape patologice. Actrița are însă forța tragică necesară rolului și o inflexibilitate de monolit care dinamitează atmosfera.

G. M. Zamfirescu a pledat insistent pentru ca **Domnișoara Nastasia** să fie tratată ca o comedie tragică. Temele melodramatice pe care le conține piesa – neinspirat subliniate în spectacol de ilustrația muzicală – grevează însă asupra acestui mesaj. În această privință, nici spectacolul nu pare prea ferm, chiar dacă finalul auster, simplu și grav ne îndeamnă să reconsiderăm multe dintre datele destinului tragic al Nastasiei.

DOINA PAPP

CIUBĂR VODĂ de Laurențiu Faifer • **TEATRUL „LUCEAFĂRUL“ DIN IAȘI** • Data reprezentației: 9 februarie 1997 • Regia: Ion Cibotaru • Scenografia: Victor Palli • Muzica: Radu Ștefan • Mișcarea scenică: Alina Sirbu • Distribuția: Toma Hoge (Ciubăr Vodă), Cristina Anca Ciubotaru (Catrina doamna), Alina Sirbu (Rita), Ion Agachi (Pleașcă Vodă), Paul Sobolevski (Tugulea), Camelia Andriță (Florica), Adrian Zavloschi (Pană), Gigi Șfaițer (Mândriță), Emanuel Florentin (Grozuta), Aurelian Bălăiță (Bănilă), Nicolae Brehnescu (Atanase Țoi), Radu Ștefan (Țiganul, Druță), Adi Diaconu (Căpitanul).

După ce, vreme de aproape un sfert de veac, numele profesorului Laurențiu Faifer mai era evocat, când și când, de foștii lui învățăcei, uneori și de foști – din ce în ce mai rariți – colegi, iată că, printr-o răsucire cumva miraculoasă a lucrurilor, prezentul îl redescoperă pe **dramaturgul** Laurențiu Faifer, despre care prea puțini inițiați aveau știință. Fără îndoială, volumul de **Teatru** (Editura „Glasul Bucovinei”, Iași, 1994), apărut sub îngrijirea istoricului literar și criticului dr. Florin Faifer, fiul autorului, și însumând

PREMIERĂ DE ȚARĂ

trei dintre cele șase texte dramatice rămase în manuscrisele profesorului trecut pretimpuriu spre cele veșnice, își are rostul lui în producerea numitului „miracol”.

În urmă cu vreo câteva luni, comedia în trei acte **Ciubăr Vodă** era lansată, în premieră absolută, la Teatrul „Ginta latină” din Chișinău. Ecourile acelei întâmplări scenice, ajunse până la noi, au fost favorabile montării. Pe data de 9 februarie, aceeași piesă apăsă, la Teatrul „Luceafărul” din Iași, într-o premieră-replică la surata ei basarabeană, tot în regia unui moldovean de peste Prut – Ion Cibotaru. Aflu că, la Chișinău, afișul anunța piesa ca fiind „aproape istorică”.

Un personaj foarte implicat în spectacolul ieșean îmi mărturisea, îndată după încheierea reprezentației de aici, că piesa i se pare „foarte istorică”. Îmi îngădui să mă alătur acestei din urmă păreri. Am să arăt numaidecât și de ce.

Importante în comedia bufă a lui Laurențiu Faifer nu sunt **întâmplările**, ci semnificația lor; nu existența, mai mult decât incertă, a lui Vodă Ciubăr (figură rocambolescă, imaginată, desigur, de un remarcabil necunoscut și legitimată de penița amuzată a lui Topârceanu) ne interesează; nici numărul exact de poloboace pe care el și vrednicii lui tovarăși le-ar fi golit; nici **cine** anume, **de ce** și **cum** râvnea la tronul lui. Ca și pe autor, pe noi ne interesează mecanismul diabolic pus în mișcare de neobosiții (și neadormiții, precum cei din blestemul ancestral) cățărători spre putere, **cu** și – mai ales – **fără meritele** cuvenite, după cum ne interesează (dincolo de publica, invidioasă și fariseica repudiere) secretul în temeiul căruia unii știu să-și agonisească atât de firesc niște bucurii profund neacademice, declanșând în rândul „celorlalți” nu sudalma, ci îngăduitor-zâmbitoarea clătinare din cap.

Sunt aceste două motive dezvoltate în piesă „foarte istorice”? Și permanent actuale? Și demne de toată atenția? Fără îndoială.

Nu mi-am propus, și nici n-are rost, să povestesc spectacolul. El trebuie văzut, „ca să se bucure rânza domniilor voastre”, cum zicea, cu șart, un ghiduș din vechime. Voi spune doar că, în decorul (cam greoi) semnat de Victor Palli (el fiind însă și creatorul unor costume expresive, oprite prudent la limita alunecoasă a operetisticului), Ion Cibotaru stăpânește cu destulă siguranță angrenajul complicat al quiproquo-urilor; reprezentația imaginată de dânsul are dinamism, fantezie, umor de bun-gust (la păstrarea căruia trebuie să se vegheze!), culoare, ritm. Aventura regizorală este

Scenă din Ciubăr vodă de Laurențiu Faifer la „Luceafărul” ieșean (regia: Ion Cibotaru)

